

Sygn. akt VI Ca 431/17, VI Cz 544/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 czerwca 2017r.

Sąd Okręgowy w Częstochowie VI Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Karol Kołodziejczyk

Sędzia: SSO Hanna Morejska (spr.)

Sędzia: SSO Leszek Mazur

Protokolant: st. sekr. sąd. Agnieszka Cieślak

po rozpoznaniu w dniu 28 czerwca 2017r. w Częstochowie

na rozprawie

sprawy z powództwa G. K. , Z. K.

przeciwko A. F.

o odszkodowanie za bezumowne korzystanie z lokalu mieszkalnego

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w Myszkowie

z dnia 12 grudnia 2016r.

i zażalenia pozwanego od postanowienia Sądu Rejonowego w Myszkowie z dnia 3 stycznia 2017r.

sygn. akt I C 319/15

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w pkt 4 w ten sposób, że podwyższa przyznane tam wynagrodzenie na rzecz adw. A. S. do kwoty 2.952 zł;**
- 2. oddala apelację w pozostałej części;**
- 3. uchyla zaskarżone postanowienie z dnia 3 stycznia 2017r.;**
- 4. przyznaje na rzecz adwokata A. S. kwotę 1.623,60 (tysiąc sześćset dwadzieścia trzy złote sześćdziesiąt groszy) - w tym 23% VAT- tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu i nakazuje wypłacić ją z funduszy Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w M.;**
- 5. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 1.800 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu apelacyjnego.**

VICa 431/17 , VICz 544/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 grudnia 2016 roku Sąd Rejonowy w Myszkowie zasądził od pozwanego A. F. na rzecz powodów G. K. i Z. K. kwotę 45.785,00 zł (czterdzieści pięć tysięcy siedemset osiemdziesiąt pięć złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 29 czerwca 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty;

W pozostałej części powództwo oddalił

Umorzył postępowanie w części dotyczącej roszczenia przeciwko G. F.;

Zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adwokata A. S. prowadzącego Kancelarię Adwokacką w M. kwotę 2.904,00 zł (dwa tysiące dziewięćset cztery złotych) tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu A. F. z urzędu;

w punkcie 5 wyroku zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 2.900,00 zł (dwa tysiące dziewięćset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania;

Nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 2.419,75 zł (dwa tysiące czterysta dziewięćnaście złotych siedemdziesiąt pięć groszy) tytułem zwrotu części kosztów postępowania;

Zwolnił pozwanego od uiszczenia pozostałej części kosztów postępowania, którymi obciążył Skarb Państwa.

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 3 stycznia 2017 uzupełnił wyrok w ten sposób że w punkcie 5 zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 3634 złote tytułem zwrotu kosztów postępowania .

Sąd Rejonowy ustalił i zważył co następuje ;

Powodowie Z. K. i G. K. w pozwie z dnia 29 czerwca 2015 roku wnieśli o zasądzenie na ich rzecz od pozwanych A. F. i G. F. solidarnie kwoty 23.029,78 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 8 listopada 2011 roku do dnia zapłaty twierdząc że dochodzona pozwem kwota stanowi wynagrodzenie za bezumowne korzystanie przez pozwanych w okresie od 8 listopada 2011 roku do dnia 15 września 2014 roku z lokalu mieszkalnego na piętrze oraz pokoju usytuowanego na parterze nieruchomości położonej w M. przy ul. (...), stanowiącego własność powodów. Powództwo wobec pozwanej G. F. następnie cofnęli . Nieruchomość zabudowana budynkiem mieszkalnym o powierzchni 0,0689 ha składająca się z działek oznaczonych numerami ewidencyjnymi (...) i (...) położona w M. przy ul. (...), stanowi własność powodów . Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2008 roku w sprawie (...), Sąd Rejonowy w M. zmienionym częściowo wyrokiem Sądu Okręgowego w C. w sprawie (...)nakazał pozwanym, aby opuścili i wydali powodom pomieszczenia znajdujące się na pierwszym piętrze budynku mieszkalnego na nieruchomości o nr ewidencyjnym (...) i (...) w M. przy ul. (...) pod warunkiem zapłaty przez powodów solidarnie na rzecz pozwanych 54.629 złotych . Wyrokiem z dnia 13 kwietnia 2007 roku, w sprawie (...)Sąd Rejonowy w M.zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powodów kwotę 31.020 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanych ze spornej nieruchomości za okres od 1 sierpnia 2000 roku do 31 stycznia 2006 roku.

Wyrokiem z dnia 17 listopada 2011 roku w sprawie (...)Sąd Okręgowy w C. zasądził od pozwanych A. F. i G. F. solidarnie na rzecz powodów Z. K. i G. K. kwotę 24 560 zł wraz z ustawowymi odsetkami tytułem wynagrodzenia za dalszy okres bezumownego korzystania z opisanej wyżej nieruchomości położonej w M. przy ul. (...) za okres od dnia 1 lutego 2006r. do dnia 10 listopada 2010r. G. F. opuściła przedmiotową nieruchomość w 2006 roku. Pozwany A. F. zajmował piętro budynku wraz z pomieszczeniem na dole do 2007r bądź 2008r. Bywał tam później sporadycznie, może raz w miesiącu. Klucze do zajmowanych pomieszczeń oddał dopiero 15 września 2014r., umożliwiając powodom dopiero wówczas swobodne korzystanie z nieruchomości. Powodowie wystąpili z przedmiotowym powództwem w terminie. Jak wynika z ustaleń Sądu, w szczególności opartych na zeznaniach pozwanego, klucze do zajmowanych pomieszczeń na piętrze budynku mieszkalnego położonego w M. przy ul. (...) powodowie otrzymali w dniu 15 września 2014r. Pozew w sprawie wpłynął zaś w dniu 29 czerwca 2015r. Zachowany zatem został roczny termin uprawniający Z. K. i G. K. do wystąpienia z powództwem o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie.

Posiadanie pozwanego miało charakter posiadania w złej wierze. Niniejsze powództwo jak wynika z powyższych ustaleń nie jest pierwszym jakie zawisło pomiędzy stronami o zasądzenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie ze spornej nieruchomości. Obowiązki samoistnego posiadacza w złej wierze względem uprawnionego określa przepis art. 225, który nawiązuje do przepisu art. 224 § 2 k.c. Do obowiązków posiadacza w złej wierze należy m.in. wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy oraz zwrot wartości pożytków, które zużył. Ustalenia faktyczne odnośnie ustalenia wysokości spornego wynagrodzenia, Sąd poczynił przede wszystkim na podstawie opinii biegłej sądowej z zakresu wyceny nieruchomości. Wartość wynagrodzenia z tytułu korzystania przez pozwanych z lokalu mieszkalny na zostało określona z uwzględnieniem przepisów prawa oraz przy wykorzystaniu jako Powszechnych Krajowych Zasady Wyceny (PKWZ) wydanych przez Polską Federację Rzeczników Majątkowych. Dostępne dane rynkowe pozwoliły na zastosowanie sposobu pośredniego do określania wartości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanych z przedmiotowego lokalu. Wartość rynkowa lokalu mieszkalnego w poszczególnych latach została określona z uwzględnieniem bazy transakcji, których przedmiot stanowiły lokale mieszkalne, będące przedmiotem prawa własności. Określone w poszczególnych latach wartości mieściły się w zakresie cenowym wynikającym z przeprowadzonej analizy rynku lokalnego i zbliżone były do średnich cen nieruchomości porównywalnych, sprzedanych w analizowanym okresie, usytuowanych na analizowanym terenie. Otrzymałe wartości dla wycenianej nieruchomości mieściły się w przedziale ceny minimalnej, a ceny maksymalnej, jakie odnotowano na podstawie badań rynku lokalnego. W niniejszej sprawie wyrok dotyczył roszczenia opartego na tej samej podstawie faktycznej oraz prawnej, co roszczenie zgłoszone w sprawach zawisłych przed Sądem Rejonowym w M. w sprawie (...)i sprawy (...)wszczętej przed Sądem Okręgowym w C.. Sprawy te różnił jedynie czasookres objęty żądaniem. W tej sytuacji, zdaniem Sądu, w niniejszej sprawie nie byłoby możliwe dokonanie odmiennej oceny prawnej tego samego roszczenia strony powodowej. Rozstrzygnięcie co do odsetek Sąd wydał w oparciu o art. 481 k.c. i art. 455 k.c. ustalając, iż mają być one płatne od dnia wniesienia pozwu do Sądu. Wcześniej strona powodowa nie wezwała pozwanego do zapłaty żądanego wynagrodzenia. W tej części powództwo uległo oddaleniu. O kosztach orzeczono na mocy art. 102 kpc.

Zaskarżonym postanowieniem 3 stycznia 2017 uzupełniono wyrok odnośnie kosztów postępowania z mocy art. 108 (1) kpc gdyż strona powodowa uiściła koszty w kwocie 3634 złte w tym opłata od pozwu 700 złotych, opłata skarbową 34 złote .zaliczka na biegłego 500 złotych i koszt zastępstwa 2400 złotych .

Apelację od wyroku złożył w części uwzględniającej powództwo oraz orzeczenie odnośnie wynagrodzenia dla pełnomocnika pozwanego ustanowionego z urzędu pozwany zarzucając ;

1. Rażąco naruszenie prawa materialnego, mającego wpływ na treść wyroku tj art. 224 § 2 i 225 kc. w zw. z treścią wyroku Sądu Rejonowego w M. (...) Wydział Cywilny w sprawie (...)i wyroku Sądu Okręgowego w tej sprawie z dnia 2.10.2008 odnośnie powagi rzeczy osądzonej i przyjęcie że doszło do bezumownego korzystania przez powoda z nieruchomości powodów, podczas gdy z treści w/w wyroków wynika bezwzględne prawo powszechnie obowiązujące, że pozwani A. F. i G. F. mogą zamieszkiwać w nieruchomości powodów do czasu zapłaty przez nich kwoty 54.629,00 zł. a do czasu wyprowadzenia się przez pozwanych powodowie nie zapłacili w/w kwoty. Zatem, ma mowy o bezumownym korzystaniu.

2. Naruszenie prawa procesowego art. 328 § 2 kpc w zw. z art. 366 kpc przez całkowite pominięcie, bądź nierozpoznanie – podnoszonej okoliczności w sprawie tj. powagi rzeczy osądzonej, która była przedmiotem treści wyroku opisanego wyżej wyroku Sądu Rejonowego w M. a także: pominięcie okoliczności związanych z okresem wyprowadzenia się pozwanego z nieruchomości powodów tj. ich zeznań składanych w postępowaniu SR w M.

3. Naruszenie prawa materialnego tj. art. 229 kc prze jego niezastosowanie i przyjęcie, że pozew został złożony w terminie, ponieważ klucze do nieruchomości zostały wydane dopiero w dniu 15 września 2014 roku, a pozew został złożony 24 czerwca 2015 . Tymczasem roszczenie dochodzone przez powodów tj. z tytułu przedawniło się w 2009 roku. ponieważ pozwany wraz z żoną fizycznie opuścił przedmiotowy lokal w 2008 roku

4.Naruszenie prawa procesowego tj. art. 72 kpc przez brak wskazania w pozwie rodzaju współuczestnictwa powodów co doprowadziło do wydania wadliwej treści wyroku bez określenia sposobu zaspokojenia roszczenia.

Nadto zarzucał że przyznane wynagrodzenie z tytułu kosztów zastępstwa adwokackiego z 2 tytułu świadczenia pomocy prawnej z urzędu poniżej minimalnej stawki przewidzianej w tym przedziale wartości przedmiotu sporu. Sąd zasądził kwotę 2.904,00zł. (nie wiadomo czy brutto czy netto) a winien zasądzić kwotę 5.904,00 zł. brutto. Gdyż pełnomocnik z urzędu został ustanowiony gdy z mocy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. stawka minimalna winna wynieść 4.800,00 zł. plus podatek od towarów i usług.

Dlatego pozwany wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów zastępstwa adwokackiego, z tytułu świadczenia pomocy prawnej z urzędu . zgodnie z przepisami . Ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w M..

Nadto pozwany zaskarżył postanowienie o uzupełnieniu wyroku z dnia 3 stycznia 2017 jako wydane z naruszeniem art. 351 par.1 kpc i dlatego wnosił o uchylenie przedmiotowego postanowienia .

Sąd Okręgowy stwierdza że apelacja jest zasadna częściowo tylko odnośnie kosztów zastępstwa procesowego .

Istota sporu na obecnym etapie postępowania sprowadza się do następującego problemu prawnego . Czy uprawniony do zatrzymania rzeczy (art. 461 § 1 k.c.) jest zobowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z niej i pobieranie pożytków. Problem ten został jednak już od lat rozwiązany w jednolity w tej mierze orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych . i Sąd Okręgowy przychyła się do tego stanowiska .W sprawie IIICZP 75/77 Sąd Najwyższy stwierdził że prawo zatrzymania stanowi jedynie określony sposób zabezpieczenia poniesionych na rzecz wydatków (przez wstrzymanie się od jej wydania do chwili zaspokojenia lub zabezpieczenia zwrotu tych wydatków), nie pozbawia jednak właściciela prawa żądania wydania rzeczy ani egzekwowania orzeczonego w wyroku obowiązku jej wydania za zwrotem wydatków, jak również nie uprawnia posiadacza (któremu przysługuje prawo zatrzymania) do korzystania z rzeczy właściciela.

Ustawa nie przewiduje dla posiadacza rzeczy, któremu przysługuje prawo zatrzymania i który zgłosił ten zarzut w procesie o wydanie rzeczy, prawa jej posiadania i korzystania z niej, prawo zatrzymania ogranicza się bowiem jedynie do wstrzymania się ze spełnieniem świadczenia należnego wierzycielowi aż do zaspokojenia przez wierzyciela własnej pretensji dłużnika. Żadne dalej idące uprawnienia nie są z prawem zatrzymania związane. Podobnie w sprawie IVCK 103/05 Sąd Najwyższy stwierdził osoba wykonująca prawo zatrzymania nie ma uprawnienia do używania zatrzymanej rzeczy i czerpania pożytków, tym samym posiadacz korzystający z cudzej rzeczy tylko na podstawie prawa zatrzymania jest obowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z niej. Także w sprawie ICSK 184/09 . Istota prawa zatrzymania, którego funkcją jest jedynie wywarcie presji na drugą stronę, aby wykonała swoje świadczenie, nie uzasadnia powstania dodatkowych korzyści w postaci czerpania pożytków z rzeczy.

2. Osoba wykonująca prawo zatrzymania nie jest uprawniona do używania zatrzymanej rzeczy i czerpania pożytków, tym samym posiadacz korzystający z cudzej rzeczy tylko na podstawie prawa zatrzymania jest obowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z niej. Podobnie Sąd Apelacyjny w Katowicach w sprawie IACa 900/12 Prawo zatrzymania realizuje się jedynie w celu zabezpieczenia wiarygodności, retencjonista nie może go zatem wykorzystywać w innym celu, w szczególności nie jest uprawniony do tego, aby bezpłatnie korzystać z zatrzymanej rzeczy.

Sytuacja była by jednak inna gdyby realizujący prawo zatrzymania nie był posiadaczem samoistnym rzeczy zatrzymanej lecz jej dzierżycielem . W sprawie IICSK 755/14 Sąd Najwyższy bowiem stwierdził co następuje . Art. 461 § 1 k.c. to przepis o charakterze zabezpieczającym interesy podmiotu zobowiązanego do wydania rzeczy, dający mu istotne uprawnienie o charakterze rzeczowym (ius retentionis) aż do chwili, w której interesy te nie zostaną zaspokojone (np. przez zapłatę, naprawienie szkody, zastosowanie innego zabezpieczenia). Sposób wykonania prawa zatrzymania musi umożliwiać zrealizowanie jego celu, którym jest skuteczne skłonienie właściciela rzeczy do wywiązania się przez niego z obowiązku świadczenia na rzecz uprawnionego i wtedy upadnie podstawa prawna do dalszego zatrzymywania rzeczy. Prawo zatrzymania określone w art. 461 k.c. oznacza, że aż do rzeczywistego zaofiarowania przez właściciela zwrotu nakładów poczynionych na rzecz, zobowiązany do wydania rzeczy może ją zatrzymać (ius retentionis), ale nie jest zobowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z tej rzeczy i pobieranie

pożytków, jeżeli przez czas zatrzymania był dzierżycielem rzeczy (art. 338 k.c.). W sprawie tej Sąd Najwyższy analizując istotę prawa zatrzymania i dotychczasowe stanowisko Sądu Najwyższego stwierdził że przychyła się do utrwalonemu orzecznictwu Sądu Najwyższego w tym zakresie . Orzecznictwo to dotyczy jednak stanów faktycznych gdy zatrzymujący rzecz był jej posiadaczem samoistnym . Jednak w sytuacji jeżeli nie korzystał z rzeczy i nawet zachowując jej władztwo (corpus) manifestował wolę władania (animus) za kogo innego (dzierżenie) nie jest zobowiązany do wynagrodzenia z rzeczy . Dlatego w przedmiotowej sprawie kluczowe znaczenie miało stanowisko pozwanego i jego stosunek do zajmowanej nieruchomości . Pozwany w tym zakresie jednak zajmował stanowisko jednoznaczne i przesłuchiwany na rozprawie w dniu 13 kwietnia 2016 stwierdził „ myśmy się też uważali za właścicieli i nie widziałem potrzeby by te klucze oddać „ (zeznanie k. 125) Zatem od czasu wydania poprzednich orzeczeń stan faktyczny i prawny w sprawie nie uległ zmianie i posiadanie spornej nieruchomości do daty wydania kluczy nie przekształciło się w dzierżenie w rozumieniu art. 338 kc.

Dlatego zarzuty apelacji są w tym zakresie bezzasadne . Odnośnie zarzutu naruszenia art. 72 kpc to jest oczywiste że współuczestnictwo powodów małżonków K. domagających się wynagrodzenia za należącą do ich majątku wspólnego nieruchomości jest współuczestnictwem materialnym w rozumieniu art. 72 par.1 pkt 1 kpc ze wszelkimi tego konsekwencjami .

Natomiast apelacja jest częściowo zasadna odnośnie wysokości wynagrodzenia pełnomocnika ustanowionego z urzędu . Przedmiotowa sprawa wpłynęła do Sądu w dniu 29.06.2015 zatem bez względu na datę ustanowienia pełnomocnika z mocy § 21. Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10. 2015 w o sprawie opłat za czynności adwokackie do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się przepisy dotychczasowe do czasu zakończenia postępowania w danej instancji. Czyli stawki określone w rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r. poz. 461 oraz z 2015 r. poz. 616 i 1079).Zatem przy wartości przedmiotu sporu 45 785 złotych była to kwota 2400 złotych i 23 % podatku VAT czyli łącznie 2952 i tylko do tej kwoty należało podwyższyć wynagrodzenie .

Natomiast w całości jest zasadnie zażalenie pozwanego na postanowienie z dnia 3 stycznia 20 17 w przedmiocie uzupełnienia wyroku odnośnie kosztów . Przede wszystkim bowiem z mocy art. 108 (1) kpc jeżeli w toku postępowania sąd nie orzekł o obowiązku poniesienia kosztów sądowych lub orzeczeniem nie objął całej kwoty należnej z tego tytułu, postanowienie w tym przedmiocie wydaje na posiedzeniu niejawnym sąd, przed którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji. Zatem uzupełnienie może dotyczyć tylko kosztów sądowych , tymczasem Sąd uzupełnił orzeczenie także odnośnie kosztów procesu (koszt zastępstwa procesowego) co było w tym zakresie niedopuszczalne . Nadto jak wynika z uzasadnienia Sądu Rejonowego o kosztach orzekł w wyroku z mocy art. 102 kpc nie zaś z mocy art. 98 kpc , czyli obciążył pozwanego jedynie częściowo kosztami procesu , dlatego faktyczna zmian orzeczenia jest całkowicie niezrozumiała i w istocie sprzeczna z intencją sądu .

Dlatego z mocy art. 385 kpc w zw.zart. 386par.2 kpc należało orzec jak w sentencji